

Aki dudás akar lenni... Cziffra György pályájának ismeretlen oldala

„Aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni” – szól az ősi népi szöveg, amely József Attilát is megihlette. Cziffra György élete során többször is megjárta a poklot: a kilátástalan szegénységet, az éhezést, a háborút és a kényszermunkatáborot. A költő szavai: „A vers papírpénz, s a szenvedés az aranyfedezete” érvényesek a zongoraművészre is, aki megtapasztalta a borzalmakat, de volt ereje ahhoz, hogy legyőzze külső és belső démonait.

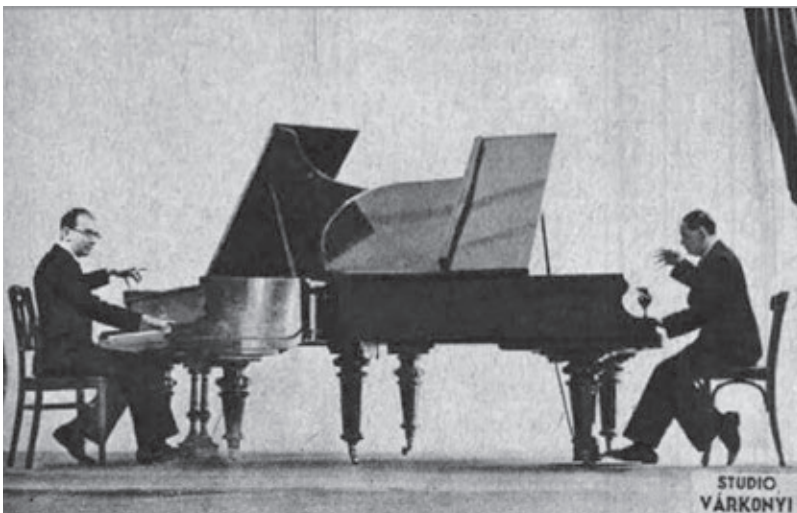
A pokol előszobája

A szegénység Cziffra egész ifjúkorát meghatározta, és olyan félelmetes hatalomként nyomasztotta, amely szinte a csontjáig hatolt. Folytonosan üldözte, és nem hagyta, hogy kitörjön büvköréből. Bár a csodagyermek pályája 1934 és 1936 között látványos sikerekkel indult, karrierje nem tudott kibontakozni. 1937-38 fordulóján, talán valamivel később, 16 évesen otthagyta a Zeneakadémiát, és ez lett idő előtti felnőtté válásának pillanata. A könnyebb műfajok területén, majd az éjszakai bárók világában keresett megélhetést. Nem tudjuk, hogy környezete vagy a sors indította-e el a lejtőn, netán ő menekült a könyörtelen külvilág vagy önmaga elől.

Tanára, Keéri-Szántó Imre visszatartotta a szereplésektől, amíg csak tudta, mert úgy vélte, a gyermeknek először el kell sajátítania az alapokat, a stílusok ismeretét. Amint egyik interjújában kifejtette: *„be kell fejeznie tanulmányait, és csak azután indulhat el a világ meghódítására.”* Tanára figyelmeztetése ellenére Cziffra csatlakozott egy fiatal hegedős skandináviai turnéjához, amely katasztrofális eredménnyel zárult. Majd 1937 nyarán újabb váratlan bejelentést tett: Kovács István, Keéri-Szántó asszisztensével és egykori növendékével egy kávéházban fognak szerepelni, hogy pénzt keressenek. Amint hangsúlyozta: nem tehet mást, mivel neki kell eltartania népes családját. A mester borúlátóan ítélte meg a dolgot: *„Amikor felfedeztem Cziffra Gyuri zsenialitását, elhelyeztem őt egy mecénásnál, ahol tiszta szobában, polgári kényelemben lakhatott. Elszökött onnan. Nem bírta a rendet. Most a szívem fáj érte, mert az utóbbi idők egyik legnagyobb művésztelhetségének tartom s tudom, hogy ezen az úton elindulva, nem lehet visszatérni a művészi pályára. Egyébként eljátszották előttem kézzongorás produkciójukat. Ördögösek.”*

Ördögös játékok lett Cziffra ördögi utazásának kezdete. Tulajdonképpen ártatlanul indult az egész, és nem tudjuk, pontosan miért és miként vezetett vakvágányra. Kovács István virtuóz kézzongorás átiratokat készített könnyen emészthető, népszerű klasszikus művekből, többek között Liszt, Strauss, Mendelssohn és Mozart darabjaiból. 1937 nyaratól hónapokon át folyt a gyakorlás Kovácséknál, miközben az idősebb művész módszeresen tanította is zongorapartnerét. Cziffra nyilatkozata szerint az év végén kezdik meg a fellépéseket egy Duna-parti kávéházban, amelynek tulajdonosával július 1-én írták alá a szerződést. A vállalkozó megpróbálta eloszlatni az aggodalmakat, miszerint kárt szenvedne az ifjú zseni művészete. *„Valóban megállapodtunk Kovács Istvánnal és Cziffra Györggyel abban, hogy nálunk fellépnek. Megnyugtattunk mindenkit, hogy nem kávéházi produkcióról van szó, hanem arról, hogy tíz órakor hangversenyt rendezzenek nálunk. Természetesen külön zenekart is szerződtetünk, amely a hangverseny befejezése után fog játszani. Cziffra György művészi fejlődésének nem fog ártani, ha esténként félórás koncertet ad.”*

Ezzel összhangban válaszolt Cziffra is a Magyarországnak adott interjújában: *„Produkciónkat külföldi*

Kovács István és Cziffra György a rádióstúdióban, 1938

menedzserek is meghallgatták. Azonnal le akartak szerződtetni egyéves európai körútra. Nem fogadtuk el. Én tanulmányaimat akarom folytatni. Kovács István szintén Keéri-Szántó tanár úr mellett akar maradni. Mostani szerződésünk mellett ezt nagyon egyszerűen meg tudjuk csinálni. Nekem lesz pénzem, a családomnak lesz mit enni. Újra lesz kedvem gyakorolni, ősszel leteszem a vizsgát, jövő tavasszal a másikat, minden rendben lesz – és mindezért este tíztől féltizenegyig fogok csak játszani – klasszikusokat!”

Ok és okozat – a piszkos anyagiak

Első pillantásra úgy tűnhetett, hogy végre minden jóra fordul. A biztos megélhetést biztosító, nem túlságosan megerőltető munka mellett a gyermek folytathatja tanulmányait, a bártulajdonos pedig a nagy hírverés következtében szép bevételhez jut. A döntés hátterében Cziffráék oldaláról is anyagi megfontolások álltak, hiszen nem kétséges, hogy nagyon szerény körülmények között éltek, olykor egyik napról a másikra. A szegénység volt tehát az oka, hogy a 16 éves ifjúnak kenyérgerecsővé kellett válnia. Már az első jelentősebb újságcikk, ami 1933-ban Cziffráról megjelent, a nyomorgó csodagyermekről szólt, és segítséget kért a számára. Azonnal jött a válasz: egy úr havi nyolc pengőt ajánlott fel, a nyomorék gyermekek maguk készítette cipőt és ujjast ajándékoztak neki (Cziffra hamarosan viszonzta a kedveségüket egy jótékony célú koncert alkalmával). Keéri-Szántó Imre is folyamatosan támogatta tanítványát, és az édesanya 1935-ös nyilatkozata szerint két úrtól havi 25 pengőt kapott rendszeresen (korábban ő feleennyit keresett takarítással, és egy napszámos teljes havi bére is csak a duplája volt ennek).

Úgy tűnik, hogy az újságírók többnyire kissé el is túlozták a szegénység mértékét, hogy minél nagyobb feltűnést keltsenek. A gyermek jellemzésekként használt jelzők („kis pufók Cziffra Gyuri”, „dundi kis művészünk”,

„kedvesarcú, kövér kisfiúcska”) és a *Sport* hírlapban megjelent saját szavai („A rajzon nem látszik, milyen kövér vagyok. Voltam az orvosnál, azt mondta: »Jó lesz sportolni, mert különben te leszel Európában a legkövérebb zongorista«”) nem arra utalnak, hogy – a bulvárlapok szalagcímeivel ellentétben – egyáltalán nem volt mit ennie. Ennél súlyosabb és károsabb lehetett a bizonytalanság és a kilátástalanság pszichikai hatása, amikor sosem tudhatta, hogy másnapra is jut-e néhány falat, vagy lesz-e fedél a feje felett.

A Keéri-Szántó által említett mecénás 1934-ben havonta jelentős összeggel támogatta Cziffra tanulmányait, de a pénzt nem merete közvetlenül a családnak adni. Inkább egy gimnáziumi tanárt bízott meg, hogy saját otthonában nevelje a kis művészt. Alighanem tévedett, jobb lett volna valamilyen más megoldást választania. 1934 júniusában így nyilatkoztak erről Cziffráék: „Száznyolcvan pengőt fizet egy rendkívüli jóságú, igazi úrnő a Gyuriért – szólalt meg az édesapja. – Csak azt tessék kijárni – veszi át a szót az anya –, hogy engedje meg ez a nemesszívű hölgy a Gyurka itthon lakhasson. [...] Ha ideadják a pénzt, veszek ki kétszobás lakást. Telne rá. Vennék új zongorát is részletre. Telne rá. Vennék házinevelőt is a fiamnak. Telne rá. Kötelezném magam írásba, hogy az utolsó krajcárt is kis Gyurikámra költöm, csak hagyják meg nekem az én egyetlen kicsi fiamat.” Cziffra erre az esetre hivatkozott, amikor 1937 nyarán a „bármongorázás” mellett döntött: „Keéri-Szántó tanár úr [...] elhelyezett egy családhoz, hogy szüleim nyomorgása ne zavarjon tanulmányaimban, – öt hónapnál tovább nem bírta a lelkiismeretem, hogy szüleim, nővérem, az ő gyerekei mind éheznek, én meg jó módban élek. – Azt mondják rólam, hogy nagyon tehetséges vagyok . . . kérem, én az idén nem tudtam letenni a vizsgámat, mert egész télen éheztem a családommal együtt és a szörnyű szegénység megbénította tanulmányaimat. Ha az ember éhes, nem tud gyakorolni.”

Ebben a nyilatkozatban is érzünk némi túlzást és öngazolást, miközben nem tudjuk, mennyire színezte ki Cziffra szavait az újságíró. Több újságcikk is említette, hogy Cziffráéknak semmilyen bevétele sem volt, a népkonyháról kapták a sovány ételt, és valamilyen segélyben is részesültek. A szobakonyhás lakásban a kamaszfiún és a szülőkön kívül ott élt az idősebb leánytestvér, Jolán is a férjével és két gyermekével. Nehezen érthető, hogy a négy felnőtt közül egyik sem talált munkát, különösen Jolán, aki korábban segédpénztáros volt, majd a Székesfőváros alkalmazásában állt (már a 20-as évek közepén teltt neki arra, hogy zongorát béreljen). Megfelelő alapműveltséggel rendelkező, jóképességű ember lehetett, és a korabeli fényképeken a szülők is kulturált, tisztos polgárnak látszanak.

Gyurka a Zeneakadémián ingyenes tanuló volt, és különféle támogatásokat is elnyert: 1936-ban például az egyszeri 150 pengős Raába Péter jutalomdíjat, majd egy 120 pengős ösztöndíjat. 1937 nyarán nyilatkozta: „Keéri-

Cziffra tanárával, Keéri-Szántó Imrével
(*Sport* hírlap, 1934. jan.)

Szántó tanár úr jóvoltából különböző helyekről segélyeket kapok. Havonta összesen 75 pengőt.” Mindez természetesen nagyon kevés volt, de mégsem indokolhatta, hogy az ifjú művész egyetlen falat és fillér nélkül induljon el az iskolába. Összevetésül a polgári álmfizetésre vonatkozó sorokat idézzük az 1936-os dalszövegből: „Havi 200 pengő fixszel / Az ember könnyen viccel”.

Kávéházi kitérő – a zenei élet peremén

Cziffra György és Kovács István kézzongorás fellépéseinek előjátéka az 1937. július 31-én Siófokon rendezett bemutatkozó hangverseny volt, amely akkora sikert hozott, hogy néhány nap múlva meg kellett ismételniük. Az *Ujság* híradása szerint a „pesti és külföldi impresszáriók elhalmozzák őket szerződötési ajánlatokkal. Az ajánlatok között két nagyon komoly van: az egyik Londonba, a másik Indiába vinné őket kitűnő feltételekkel.” Mivel egyikük a tanulmányait, a másik a növendékeit nem szeretné volna itt hagyni, ezúttal is nemet mondtak. Mielőtt november 16-án megkezdték volna fellépéseiket a Vigadó téri Hangli Kioszkban (eredeti nevén Vigadó Kávéház), bemutatták tudásukat a Zeneakadémián Keéri-Szántó Imre tantermében. Műsorukon a „klasszikus” darabok, azaz Mendelssohn *Nászindulója*, a *Don Giovanni* és a *Rigoletto* nyomán írt parafrázisok, Liszt rapszódiai, egy Dvořák-kompozíció és Weber *Perpetuum mobile*-ja mellett már a jazz is képviseltette magát Irving Berlin és George Gershwin művei által. Amint Kovács István nyilatkozta: „Részünkről a jazz már engedmény, de kell, szükség van rá a kávéházban.”

A Hangli Kioszk a 40-es évek elején

Íme, a repertoár területén is megtörtént az első lépés, elindultak a könnyű műfajok irányába.

A Hangli Kioszkban történt zenélés mellett a két művész szerepelt a Vigadóban a *Pesti Hirlap* szilveszteri műsorában, 1938. február 5-én pedig a rádióban is megkezdtek a fellépéseket Rossini *A sevillai borbély* nyitányával, Strauss *Denevér*-keringőjével, A *Don Giovanni* Pezsgőáriájával, Beethoven Menüettjével, Weber *Perpetuum mobile*-jével és Liszt XIV. rapszódijával. Áprilisban újabb műsorral jelentkeztek, de a már hetek óta hirdetett rádióhangversenyt el kellett halasztani Cziffra „betegsége” miatt. Gyanakodnunk kell, hogy valami más lehetett a háttérben, mivel Kovács néhány héttel később nem Cziffrával, hanem Schneider Hedviggel játszott a programot, és júliusban is a művésznővel lépett fel. A következő év elején pedig új partnerrel, a kiváló bridzsbajnok-zongoristával, Ferenczy Györggyel alakított zongoraduót. 1939. január végétől a Dunacorso kávéházban játszottak, és azt tervezték, hogy tavasszal amerikai turnéra mennek. Az *Est* riportere szerette volna megtudni, hogy Cziffra miért vált ki a duóból, netán azért, hogy folytassa tanulmányait, de csupán a Zeneakadémiától kapott némi felvilágosítást: „ebben a tanévben nem is jelentkezett a Zeneművészeti Főiskola növendékeinek sorába. Az akadémián nagyon sajnálják, hogy Cziffra Gyuri már nem növendékük, mert ott mindenki nagyon szereti és nagy jövőt jósolt neki.”

A pokol tornáca

Nem tudjuk, hogy pontosan mi történhetett Cziffrával 1938 tavaszán. Az elkövetkező másfél évből mindössze néhány fellépéséről van információ: júniusban egy zeneiskola rendezvényén szerepelt Egerben, október végén néhány rövidebb Schumann-, Chopin- és Liszt-művet játszott a rádióban, decemberben és 1939 februárjában egy-egy vegyes műsorú esten működött közre – majd semmi az év végéig. Nevét nem találtuk se a koncertek,

Hirdetés a Pesti Naplóban, 1937. nov. 17.

se a kávéházak hirdetéseiben. Talán összekülönbözött Kovács Istvánnal, vagy annyira kicsúszott a lába alól a talaj, hogy nem is gyakorolt, és 1938 április elején inkább beteget jelentett. Sokat elárul a hallgatása: önéletrajzi könyvében, az *Ágyúk és virágok*ban egyáltalán nem említette Kovácsot, pedig egy éven át szoros kapcsolatban voltak. A zeneakadémia elhagyása után történtek elbeszélését (amely, mint láttuk, nem felelt meg a valóságnak) közvetlenül így folytatta, részben magyarázatot adva sorsának negatív fordulatára: „Mindazt, ami ezután jött, mint önmagam árnyéka éltem át. Belekeveredtem egy mindenféle magamkorabeli fiatal fiúkból és lányokból összeálló, teljesen felelősségnélküli életet folytató csoportba. Annyit sem aludtunk, ami a minimális életfeltételek igénye. Éjjel-nappal egyaránt az utcákat jártuk; szemtelenül és fölényesen belekötöttünk mindenkibe, aki az utunkba került. [...] És ez így ment hosszú hónapokon át. Anyám kísért szemei sem változtatták meg életformámat.”

Az utolsó szalmaszál: a tánczene

1939 őszén történhetett, hogy Cziffrának sikerült kitörnie az önpusztító életmódból, vagy legalábbis valamennyire visszafordulnia a lejtőn, és mint utolsó szalmaszálban, megkapaszkodnia az éjszakai szórakoztató zene nyújtotta lehetőségekben. Ő maga így írt erről visszaemlékezéseiben: „Egy nap elhatároztam, hogy pénzt fogok keresni. Egyre kevesebbszer kerestem cimboráim társaságát [...]. Éjszakai zenészekkel ismerkedtem össze. Úgy látszik, szimpatikusnak találtak, mert tanácsaikkal segítették belépésemet a tánczene birodalmába. Természetesen éjjel, munkájuk befejezése után történt mindez, egy-egy bárpult előtt, pohárral a kezünkben. Később meghívtak oda, ahol játszottak, hadd gyarapodjanak tapasztalataim, mondták. Kis idő elmultával így hát átvedlettem tánczenészé, s hosszú időn keresztül ez volt a hivatásom.”

November 18-án a rádióban lépett fel Paganini és Liszt *La campanellájával*, Dohnányi f-moll etűdjével és Liszt *Spanyol rapszódijával*. A művész maximalizmusát ismerve ehhez heteken át ismét komolyan és szisztematikusan kellett gyakorolnia. Ezt követően évekig ki-

Az Arizona hirdetése 1942 szeptemberében

zárólag könnyűzenészként tűnt fel táncdalszerzők estjein és jazz-műsorokban, a Sportcsarnokban rendezett jazz-párbajon és esténként az Arizona mulatóban, illetve triójával matinékon és jazz-parádékon. Ami a korabeli lapokban róla megjelent, az nyilván csak a jéghegy csúcsa, hiszen megélhetést az estéről estére végzett „zenés szolgáltatás” kínált számára.

Ismét elgondolkodtató, hogy a 241 oldalas *Ágyúk és virágok*ban – hasonlóképpen az 1937–39-es időszakhoz – miért csupán a fenti néhány mondat olvasható a művész három-négy éves tevékenységéről. Nyilván erre sem emlékezett szívesen, annak ellenére, hogy játékával jelentős elismerést szerzett. Más szeretett volna elérni, de környezete fogva tartotta, ahogy talán a bárpultnál kézben tartott pohár is, amely feledést kínált, de csak a következő napig. A könnyen jött pénz könnyen ment, ő pedig csak robotolt tovább. A helyzetéről és terveiről megfogalmazott mondatok szinte segélykiáltásként hangzottak 1943 júliusában a *Színházi Magazin*nak adott interjújában: „Tudom, hogy a zenei karrierem azonban ezen a lejtőn van megállás. Mert kell, hogy legyen. Vissza akarok és vissza is fogok térni a komoly muzsikához. Tovább megyek azon az úton, amelyen tanáraim megindítottak, fel fogom cserélni az éjszakai lokálok füstös levegőjét a hangversenyteremmel. A jövőben már ismét csak a koncertdobogón fognak viszontlátni.”

A katona története

Hősünket ismét az Ördög kísértette meg, akivel nem jószántából paktált le, hanem behívták katonának. A Katonáról és az Ördögről szóló történet, a Faust-legenda egyik változata, Afanaszjev mesegyűjteményéből származik. Ennek nyomán komponálta Igor Sztravinszkij *A katona története* című darabját, amelyben a Katona eladja hegedűjét (azaz a lelkét) a sok pénzt hozó bűvös könyvért cserébe. Hazafelé tart szabadságra, de útközben pár napra beugrik a mindig más alakban megjelenő Ördöghöz. Amikor azonban útját folytatva beszáll a bűvös hintóba, az a levegőbe emelkedik, ahol megszűnik a tér és az idő... Mire visszatér a falujába, döbbenet tapasztalja, hogy nem három nap, hanem három év telt el, és családja rá sem ismer többé.

Ezzel tulajdonképpen azt is összefoglaltuk, hogy mit írt Cziffra az *Ágyúk és virágok*ban a katonaévekről. Úgy érezhette, hogy ő már akkor eladta a lelkét, amikor a kávéházakat az éjszakai bárakat választotta, álomszerű elbeszélésében pedig ugyanúgy tértől és időtől függetlenül váltak az események, mint Sztravinszkij főszereplője esetében. Az elején azt írta, hogy 1942 őszén vonult be, egyszer pedig megemlítette, hogy 1946 szeptemberében szerelt le. Ennek megfelelően a Cziffráról szóló cikkekben mindenütt négy év katonaidő szerepel. Bár a frontszolgálat és a hadifogság során valóban megjárta a poklok poklát, és ebből néhány nap is jóval több, mint ami egy ilyen

érzékeny művészember számára elviselhető lehet, az említett időpontok mégis némi korrekcióra szorulnak.

A bevonulásra nem kerülhetett sor 1943 novembere előtt, mivel abban az évben több alkalommal is szerepelt Budapesten, és júliusi nagy interjújában egyetlen szót sem ejtett a katonai szolgálatról. Mivel a koncertelőzetesek jóval az események előtt közölték a nevét, nem valószínű, hogy szabadsága során ugrott be egy-egy közreműködésre. Feleségével, az egyiptomi származású Soleilkával néhány napos ismeretség után házasodtak össze 1943-ban (nem 1941-ben vagy 42-ben), még a katonai szolgálat megkezdése előtt. Így fiuk sem születhetett 1942-ben, ahogy több cikkben és lexikonban olvasható, és értelem szerint Cziffra sem utazhatott a frontra ugyanebben az évben.

Az *Ágyúk és virágok*ban az szerepel, hogy Cziffrát a bevonulást követően nyolc héttel „önkéntesként” akarták a frontra küldeni, és az indulás előtti napon a tábori orvosnál találkozott össze egyik meg nem nevezett zeneakadémiai társával, akinek – vele ellentétben – sikerült felmentetnie magát. „Néhány hónappal később már a fronton [...] Lengyelországban” hallotta, hogy az illető, „F. Gy.” súlyos betegségben elhunyt. Nem lehet másról szó, mint Faragó Györgyről, Dohnányi kedvencéről és Cziffra egyetlen igazi vetélytársáról, akiről tudjuk, hogy csak 1943. október 4. és 16. között töltött be katonai szolgálatot (ezután két héttel Cziffra még otthon szerepelt), viszont egy teljes évvel később, 1944. december 3-án hunyt el. Amennyiben Cziffra nem csupán kitalálta vagy álmolta a találkozást, akkor arra 1943. október közepén kerülhetett sor, talán még a kiképzés nyolc hete előtt, a lengyel frontra pedig 1944 második felében vihették. Ráadásul nem „kiskatona”-ként vagy „egyszerű katona”-ként, ahogy a könyvben szerepel, hanem legalább szakaszvezetőként, hiszen az egyik korabeli fényképen jól látszódik a rangjelzése a három csillaggal. A víziószerű elbeszélésben nem véletlenül mosódnak el az események, amelyek akár úgy vagy akkor is történhettek volna, ahogy Cziffra leírta.

A harcoktól Cziffra úgy próbált megszabadulni, hogy elkötött egy mozdonyt, átjutott vele az ellenség területére, és megadta magát a partizánoknak. Hamarosan beállt a szovjetek által felállított magyar hadseregbe, és kiképző altisztként dolgozott a háború befejezése után is. Elmondása szerint ekkor teljesen kivetkőzött önmagából, életét a beosztottjaival szembeni kegyetlenkedés és az alkoholmámor váltakozása töltötte ki. Végül ebből a pokolból is ki tudott szabadulni, bár hazatérésre valószínűleg jóval 1946 ősze előtt került sor. Május 22-én ugyanis már szerepelt az Ady-kör kamaradélutánján, és a fellépés előtt bizonyára néhány heti gyakorlásra is szüksége volt.

Második újrakezdés

1946-ban Cziffra visszatért a kávéházak és éjszakai bárrok világába. Játzott többek között a szabadsághegyi

Garden Klubban, decembertől minden nap a Capri szalonban, a következő év nyaratól a Füzék borozó-étterem kerthelyiségében, 1948-ban a Luganóban, majd a Café de Paris-ban. Országos ismertségre tett szert, mivel esti szerepléseit rendszeresen közvetítette a rádió, és számos alkalommal játszott a stúdióban is egyedül vagy másokkal. Emellett vidám esteken, például Latabár Kálmán zenés műsoraiban működött közre a fővárosban és vidéken egyaránt. Mezey Mária színésznő énekét nemcsak a kávéházban, hanem önálló zeneakadémiai estjén is kísérte. Lépésről lépésre haladt előre a távoli cél felé, miközben már jelentős anyagi és erkölcsi megbecsülésben részesült – majd ismét bekövetkezett a katasztrófa, és folytatódott Afanaszjev vándor Katonájának lázálomszerű repülése.

A Garden Club hirdetése, 1946. október

A Café de Paris hirdetése, 1949. május

Börtönévek

Az *Ágyúk és virágok* beszámolója szerint Cziffra 1950 első napjaiban családjával együtt a jobb élet reményében disszidálni próbált, de elfogták őket, és a családfő csak négy év múltán, 1953 végén szabadult. A meg nem nevezett kényszermunkatáborban, amint írta: „egy kőfaragó vállalat munkásainak szállítottuk párban a 150 kilós kőhasábokat”, és mire kiengedték, ötven kilónyi „mozgó csontváz” lett belőle. Kezeit megerőltette, ezért hazatérését követően „körülbelül négy hónapot kellett

rászánom kezeim rendbehozására, mielőtt hozzákezdhettem a munkakereséshez.” Tőle ered tehát a négy évre vonatkozó információ, a róla szóló cikkek írói pedig később kiszínezték a történetet, miszerint a hírhedt recskai munkatáborba került, ahol szétverték a kezeit. Szerencsére mindez csak félig igaz: sosem kellett követ törnie, nem Recskén, hanem Miskolcon töltötte a büntetését, és nem négy évig, hanem – amint maga is írta – 18 hónapig, amit kiegészített az ítéletet előtt fogdában töltött időszak.

Cziffra 1950. február közepén még Budapesten szerepelt, 1952 szeptemberében pedig már esténként a Váci utcai Anna cukrászdában zongorázott, azaz a négy havi felkészülést figyelembe véve legkésőbb az év májusában szabadult. Kezei a zenei világ nagy szerencséjére nem mentek tönkre, hiszen az említett kötömböket nem neki kellett cipelnie a Miskolci Egyetem építése során. Rabtársa, az író és építész Határ Győző így emlékezett Cziffrára: „Kieszeltük a mentőötletet: otthagytuk, ahova bevágták, de megtettük a kőfaragók brigádvezetőjének. A marconaképu smaszerek mit sem tudtak róla: velük elfelejtettük közölni. Azontúl Gyurka minden dolga az volt, hogy irányítsa a cipekedést és könnyelje brigádja teljesítményét.” Társai emellett azt is elintézték, hogy koncertet adjon a munkatábor udvarán.

Harmadik újrakezdés – a pokolból a Parnasszusra

1952-ben tehát Cziffra visszatért korábbi életéhez. Az Anna cukrászdát követően játszott a Budagyöngye étteremben, az év végétől pedig a Kedves presszóban, a Pilvax étteremben és más helyeken. Hihetetlen virtuozitásának és improvizációs készségének hamar híre ment. Játékának sokan csodájára jártak, egyes rajongói egyik kávéházból a másikba követték esténként. A komolyzenehez és a koncertpódiumhoz történő visszatérésében fontos szerepet játszott egy zeneakadémiai tanár, Ferenczy György sokrétű támogatása. Az ifjú zseninek első sorban útmutatásra, biztatásra és személyes kapcsolatokra volt szüksége, hiszen technikailag a legelsők között volt már akkor is. A stílusismeret elsajátításának legjobb módja az volt, hogy egy ideig bejárhatott Ferenczy óráira. Számára bőven elegendő volt, hogy egy-egy zenei probléma megoldása egyszer szóba kerüljön, fejlődése így is káprázatos lehetett. Gözerővel fogott a gyakorláshoz, a mester pedig latba vetette minden befolyását és meggyőzőerejét, hogy újabb pártfogókat találjon.

Cziffra mindössze három év alatt jutott fel a világelsőkhöz. A legendák körébe tartozik, hogy Magyarországon nem engedték szerepelni, kitiltották a rádióból vagy hogy lezárták előtte az ország határait. A valóság csupán az, hogy kellett némi idő az új repertoár és az új előadói stílus elsajátításához, a nagyközönségnek pedig ahhoz, hogy felfedezze magának. Karrierje már 1953 októberében kisebb fordulatot vett, amikor – talán az

szórakozzon a Budapesti Éttermi Vállalat ÜZEMEIBEN:

<p>Budapest kávéház Nagymező-u. Minden este műsor. Fellépnek, Budapest kedvencei: Csáki zenekar. Szalonban: Nádas Béla zongorázik Tánc reggelig. Italkülönlegességek</p> <p>Emke kávéház Zárai Márta énekel Tahanyi és szolnoki Zongoránál: Turán László Tánc: szalonban: minden este műsor. Fellépnek: Bárdos Ica, Bánáti Géza, Csönka Endre, Farkas Vera.</p>	<p>Anna-cukrászda Váci-u. Minden este Cifra György zongoraművész Violetta Landek énekel Szabó-Rácz duett Tánc reggelig.</p> <p>Budavár-szalón Széna-tér 1. Műsor: Farkas Vera, Galambos Erzsébet, Kabos László, Latabár Árpád, Lóránt Lenke, Kruppai József.</p>
---	--

Cziffra az Anna cukrászda 1952. szept. 12-i hirdetésében

November 1-től minden este

BUDAGYÖNGYE ÉTTEREMBEN
II., Vöröshadsereg-útja 36-38. Telefon: 364-113.

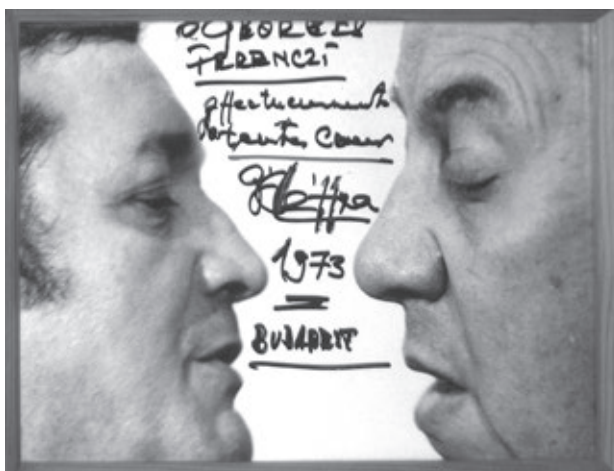
CZIFRA GYÖRGY zongoraművész mű sort ad.

Reggel 5-ig tánc. HEINEMANN-TRÍÓ
Kitűnő vacsorák! Elsőrendű italok!

Cziffra a Budagyöngye étterem hirdetésében, 1952. október

ugyancsak közreműködő Mezey Máriának köszönhetően – bevették közreműködőnek a mindenható Országos Filharmónia hétvégi „derűs műsorai”-ba, amellyel több budapesti fellépés mellett Kecskeméten, Miskolcon, Komlón és az akkori Sztálinvárosban szerepeltek. Ugyanakkor a Filharmónia „Élő hanglemezek” című három órás zenés parádéjában olyan hírességekkel lépett fel, mint Gyurkovics Mária, Honthy Hanna, Tolnay Klári, Svéd Sándor, Garay György és Rátonyi Róbert.

Első zongoraestjére 1954. március 16-án került sor a Bartók teremben. Ezt 12 hónap leforgása alatt további három követte: júniusban, októberben és februárban,

Ferenczy Györgynek dedikált fotómontázs, 1973

